

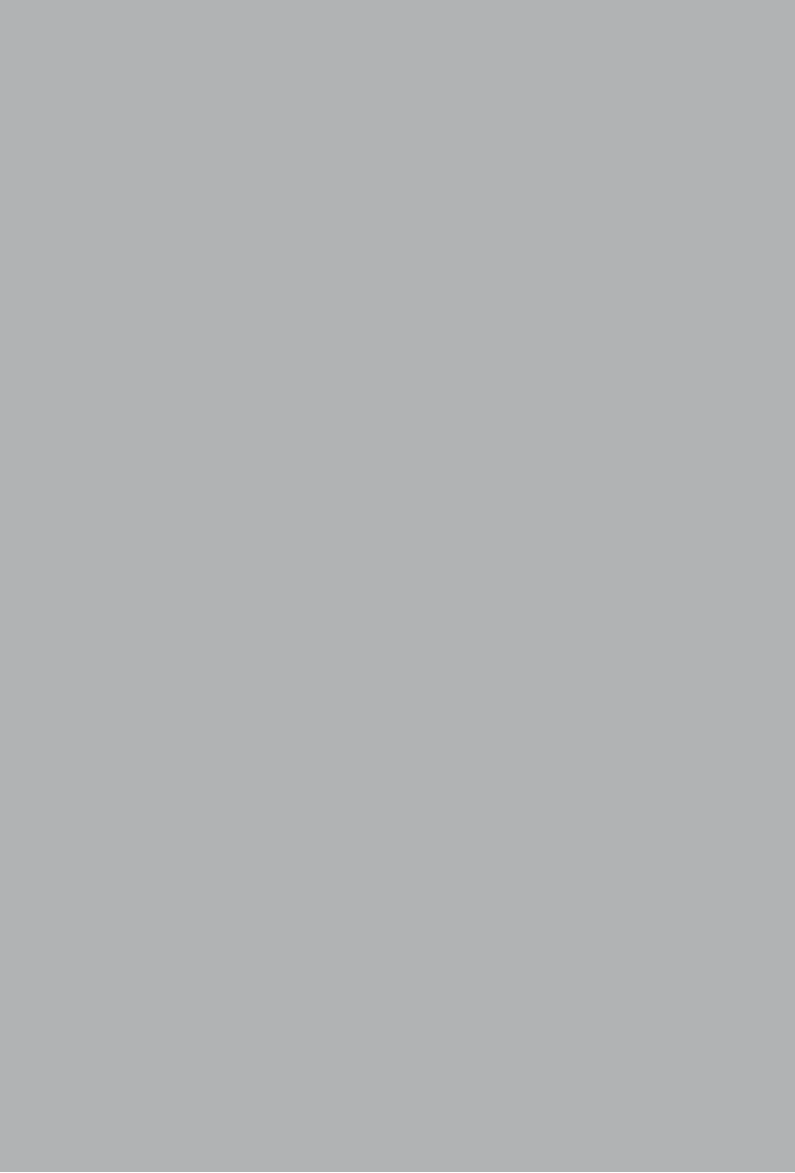
TRACK

Michal Hvorecký

SMRT NA DUNAJI

TRACK

Michal Hvorecký SMRT NA DUNAJI

III KNIHA ZLIN

Michal **Hvorecký**

SMART NA DUNAJI

Kniha vyšla s finančnou podporou Komisie SLOLIA,
Literárne informačné centrum, Bratislava.

Copyright © Michal Hvorecký, 2011

Translation © Martin Hradecký, 2013

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2013

ISBN 978-80-87497-67-8

ISBN 978-80-7473-095-5 (PDF)

I. ČÁST

„Chvílemi se mi zdá, že po Dunaji lodě plné šilenců odplouvají do míst plných temnoty.“

Umberto Eco: Jméno růže

„Když jsem svou hlavu ponořil pod hladinu Dunaje a cítil jsem, jak mě unáší proud, uslyšel jsem u dna tiché syčení: to zpívaly kamínky a přesýpal se písek. Ten zvuk mě provázel dál, stále rychleji a opojněji, a já jsem věděl, že až se vynořím, na druhém břehu spatřím v dálce sluncem zalité město.“

Pavel Vilikovský: Moje Bratislava

„Město Prešpurk nepatřilo ani Maďarům, ani nám. Je to německé město. My ale na něj máme právo, neboť jeho zázemí je slovenské. My bezpodmínečně potřebujeme Dunaj!“

Tomáš Garrique Masaryk, prezident ČSR, prosinec 1918

Prolog

Martin Roy se prodíral hustou mlhou, kterou do chodby vypouštěly stroje na výrobu dýmu. Měl na sobě stříbrný protipožární oblek a na hlavě žlutou helmu. Neviděl ani na krok. Ústa mu zakrývala rouška. Hnán nedočkavostí si podle instrukcí okamžitě klekl, ruce natáhl dopředu a začal se plazit. V nové poloze bylo jeho tělo sice víc zkroucené, ale bylo to jistější. Dole nad kobercem ještě zůstalo trochu kyslíku. Z klimatizace se silně kouřilo a pot se Martinovi lepil na záda. Z reproduktorů se valil jekot sirény a lidské hlasy.

Stroboskop simuloval žár ohně. Už tak úzký prostor se klaustrofobicky zmenšil. Martin se pokoušel vzpomenout si, kde jsou další dveře. Loď se mu teď zdála mnohem větší, než když ji viděl za světla. Chodba nebrala konce. Báł se, že to nezvládne. V té nemožné kombiněze byl splavený jako myš. Prolezl už deset kajut, ztratil spoustu času a nezvěstnou osobu stejně nenašel. Levá, pravá, levá, pravá, do pohybu dával všechnu svalovou energii a plíce hrozily, že prasknou. Kůže ho pálila, byl popletený a nervózní, hlavou otáčel jen s bolestí. Do nohy dostal křeč a na zádech měl husí kůži.

Stále myslel na to, že na recepci sedí rozhodčí se stopkami a nemilosrdně odpočítává čas. Američané neustá-

le vyhodnocovali reakce starých i nových zaměstnanců. Někde za Martinem stál jeden z poskoků, každý jeho pohyb natáčel na kameru a určitě to hned posílal přímo do Chicaga. Celé to úsilí mu připadalo beznadějně – na tuhle práci se vůbec nehodí! Připadal si nezkušený a nemotorný. Jako typický suchozemec.

Svůj první protipožární výcvik zažíval Martin v docích v holandském Lobithu: nácvik toho, jak reagovat v případě lodní katastrofy, ohně, potopy nebo útoku pirátů. Celková požární a bezpečnostní pohotovost, včetně připravenosti na teroristické útoky, se vyžadovala nejen na pobřeží Somálska nebo ve východoasijských vodách, ale už i v celé Evropské unii. Skupina zaměstnanců společně trénovala reakci na rozsáhlý požár. GPS již před půl hodinou vyslala varovný signál, který automaticky udal okolí polohu lodě a přivolával pomoc. Fiktivní záchranná akce běžela naplno. Drahocenné vteřiny ubíhaly a Martina tlačil čas. Většinu kroků splnil podle plánu. Ale někde pořád zůstávala osoba, bez které evakuace nemohla být dokončena. Byla to Martinova zodpovědnost. Hrozilo, že pokud úkol nesplní do dvou minut, prostor se hermeticky uzavře a dál už by se s ním nepočítalo. Ven by se nedostal ani on, ani nikdo jiný, kdo by s ním a kvůli jeho chybě zůstal za bariérou.

Selhat tak rychle by znamenalo potupu. Dostat se do závěrečné části konkurzu ho stálo nemálo námahy i peněz. Odjet hned domů se mu opravdu nechtělo – v takovém případě by mu neproplatili letenku ani náklady. Za každou cenu se chtěl dostat do cíle. Prsty šátral po tapetách, až našel kovový rám, a dokonce i kliku. Zabral za ni a vpadl do kajuty. Rozsvítil baterku a ze tmy na něj začaly vyskakovat předměty. Miniaturní místnost měla strop namalovaný na bílo a u stěny stála rozkládací postel. Vstal a okamžitě k ní zamířil, ale se zklamáním

zjistil, že je prázdná. Figuríny si přece zvykli ukládat právě sem. Ze štiplavého dýmu, který se valil dovnitř, se rozkašlal. Na stolku ležela klávesnice a nad ní trčel monitor. Baterkou posvítil na druhou stranu kajuty.

Úzké dveře vedly do koupelny. Otevřel je a na mini-aturní polici pod zrcadlem uviděl mýdlo, sprchový gel a šampon, vše v balení s velmi barevnými logy. Nikde nikdo. Odhrnul závěs ve sprše. Rozhodující okamžik. Konečně! Martin posvítil do tváře mladé dívky – měla simulovat bezvědomí, ale místo toho zářila širokým úsměvem.

„Ááá, vypni to, vždyť oslepnu!“ zakřičela.

„Jsi v pořádku? Můžeš dýchat? Beru tě na ramena a jdeme. Musím tě evakuovat! Potřebuješ první pomoc?“ odříkával Martin naučené věty.

Hlavou mu probleskovala fakta, která do něj vtloukali sedm dnů. Od rána do večera lítal nahoru dolů po všech třech palubách, poslouchal, mluvil, ani na chvíli si neoddechl. Naučil se bleskově si obléknout záchrannou vestu a bojovat o drahocenné vteřiny. Do hlavy mu vtloukali firemní hesla: Nikdy neztratit kontrolu sám nad sebou. Zdvořilost za všech okolností. Radost prodává. Problém rovná se výzva. Život je loď a kariéra cíl. ADC je naše ABC. Adepti ty kecy poslouchali tak pozorně, jako by si je hned vrývali do paměti.

Tak dlouho si před zrcadlem musel zkoušet „komerční úsměv“, až se mu ústa křivila bolestí. Dvě dopoledne ho dokonce mučili na trénincích sebeobranu a řešení davových krizových situací systémem Krav Maga. Na firemním semináři se kolektiv násilně stmeloval, což bylo pro Martina ještě náročnější. Každý večer totiž končil doslova ožíračkou.

V roce 1991 se u Hainburgu srazil člun rakouských celníků se sovětským plavidlem – tři mrtví. V roce 1996

se nedaleko elektrárny Freudenu potopil slovenský remorkér Ďumbier a osm z devíti lodníků zahynulo. V létě roku 2004 narazila německá výletní loď do pilíře vídeňského Říšského mostu a devatenáct osob utrpělo zranění. V prosinci roku 2005 se u rumunské Brailly potopil po požáru tlačný remorkér, na palubě bylo jedenáct mužů a všichni zahynuli. 21. srpna 2009 shořela německá loď se sto padesáti pasažéry, zahynul, dá-li se říct naštěstí, jen jeden člověk. A desítky dalších dunajských katastrof, o kterých musel nazpaměť vědět kde, kdy, a hlavně proč se staly, a jak se jim v budoucnosti vyhnout. Na závěr Martina z učiva přísně vyzkoušeli. V teoretické části uspěl. Teď měl před sebou závěr té praktické.

„Nepřeháněj! Kde jsi byl tak dlouho? Už mi tu bylo samotné smutno...“ rozesmálo se děvče.

„Co je? Neblázni a pojd! Pospěšme si,“ namítl.

„Prosím tě, dělám to už potřetí. Stačí nahlásit výsledek a hotovo. Najímají si nás z herecké akademie v Amsterdamu. Platí docela dobře, jen škoda, že dolar šel tak dolů...“ odpověděla a zapnula vysílačku: „Našel mě. Vypněte ten randál. Jsem hluchá a z toho smradu se brzo udusím. Váš nováček je celkem šikovný. Trochu mu to trvalo, ale zjevně má talent.“

„To už je fakt všechno? Nemusím tě brát ven? Jsi si jistá?“ zeptal se vystrašeně Martin. Cítil, že cíl má na dosah.

„Hele, můžeš mě vzít do náruče, odnést na postel a naučit mě dýchání z úst do úst,“ řekla a natáhla k němu ruce. „A přestaň mi svítit do očí!“

Martin lapal po vzduchu. Vypnul baterku a dívku si změřil: mladá herečka s nápadně černýma očima, růžolícími tvářemi a našpulenými rty. Vlasy se jí lepily na čelo. Trochu se v nepohodlné poloze protáhla a tričko

obtáhlo plná prsa. Chvíli zaváhal, pak ji celý zaražený nadzdvihl a odměřeně ji políbil na tváře.

„Hraješ celkem dobře,“ řekl. „Běž raději do divadla. Čau!“ rozloučil se s ní. O dvě hodiny později se v salonu konala závěrečná party na oslavu ukončení tréninku. Na začátku šéf Martina přítomným krátce představil a pak se ho zeptal, jestli má rád výzvy. Jasněže Martin nemohl odpovědět záporně.

„Ano, velmi,“ řekl Martin.

První dvě slova, která v novém zaměstnání vymyslel vlastní hlavou. Až doteď jen přikyvoval a opakoval, co mu přikázali.

„Tak mi dovol, abych tě slavnostně jmenoval ředitelem. Přegu ti za celou firmu American Danube Cruises spoustu úspěchů!“ zvolal šéf.

Martin nevěřicně zíral a převzal od šéfa listinu plnou zlatých písmen. V ten moment se z něj oficiálně stal Cruise Director, tedy ředitel plavby. Nenamlouval si bůhvíco, protože se hned dozvěděl, že honosnými názvy pro podřadné pozice se to tu jen hemží. Ředitelé rostli v ADC jako houby po dešti. I pokojská se ve firmě nazývala Chairwoman of Housekeeping, plavčík zase Chief Nautical Officer a i poslednímu strojníkovi se říkalo General Engineer Commander.

Bourbon tekla na party proudem, vše na účet Chicago. Martin poznal své kolegy: od třech důstojníků přes recepční, kuchaře, lodníky až po uklízečky. Před očima mu defilovala posádka lodi MS America. S pitím si dával pozor a ostatní opravdu vypadali mnohem hůř než on, potáceli se neupravení a opilí – nebo to jen hráli? Něco na té situaci se mu nezdálo.

Nejvíce ho děsil malý oltář uprostřed stěny věnovaný nejmladšímu O'Connorovi, dědici ADC. Ve středu mladík pomocí videopřenosu z Chicago dokonce promluvil

na marketingové mši. Jeho projev všichni vynášeli do nebes, Martin si ale myslel, že i jeho ručně šité sako je výřečnější. Ještě větší výpovědní hodnotu měl široký zlatý náramek na jeho levém zápěstí, nejširší, jaký kdy Martin u chlapa viděl. Po každé majitelově motivační hlouposti se v místnosti ozvalo souhlasné zašumění a potlesk. Ještě i na oslavě, když zaměstnanci procházeli kolem jeho fotky, se před ní na okamžik mlčky zastavili. Kdosi se chvástal, že si minulý rok v Basileji s O'Conno-rem podal ruku, a ostatní mu gratulovali.

Před půlnocí se Martin Roy osmělil a představil se i kapitánovi, který se jmenoval Atanasiu Prunea.

„Co kdyby se to opravdu stalo?“ zeptal se.

„Nerozumím. Co myslíš?“ zeptal se kapitán, kterému se už pletl jazyk.

Zvláštějšího člověka Martin ještě neviděl. Od prvního dne měl podezření, že s tím mužem není něco v pořádku. Nikdo z posádky nebudil tak dokonalou iluzi dalekých plaveb jako Atanasiu. Na lodích pracoval dvacet pět let, na těch pobřežních středomořských i na největších zaoceánských. Měl vizáž melancholického obra, spleť vrásek okolo očí a tvář ošlehanou větrem, spálenou sluncem a poznamenanou neúprosným časem. Neměl vzdělání ani výjimečnou inteligenci – čemu tedy vděčil za to, že dosáhl vedoucího postavení? Možná své trpělivosti a zdraví. Odsloužil si dva roky po sobě bez dovolené i neschopenky a takový přístup si ADC cenila nade vše. Firemní předpisy dodržoval jako sektář. V servilnosti se mu nevyrovnal nikdo. Z posledního plavčíka se vyšvihnul až do nejvyšší funkce. S takovou houževnatostí se už dá vydělat a on celý život postupoval od menšího bohatství k většímu.

„Přece nějaká katastrofa... Oheň... Voda... Co já vím – všechno, co jsme trénovali,“ vysvětlil Martin.

Jen co to vyslovil, kapitán se začal třást vzteky.

„Poslouchej, na to raději nemysli a už vůbec ne na tak strašidelném místě. Lidi na lodích jsou pověřiví a o jistých věcech se nemluví... To se nauč, jinak tě posádka mezi sebe nepřijme. Dobře, chlapče? Rozumíš mi? Jak se jmenuješ?“

Martin se ještě jednou představil.

„Pro kapitána je neodpuštělný hřích, i když jen škrábne dno lodi, která se plaví pod jeho velením. Firma se to možná nikdy nedozví, ale člověk na to nezapomene, nese si to s sebou navždy, je to úder přímo do srdce. Stačí jediný dotyk se zemí, i jen škrábnutí plechem a stroj se otřeše až v útrokách. Víím, o čem mluvím, zažil jsem to a pořád na to myslím, zdá se mi o tom, v noci se budím a myslím na to, rozebírám to ze všech stran. Takže ty o lodích nevíš nic?“

„Ne, zatím ne, ale chci se to naučit. Už jsem i začal. O Dunaji jsem četl všechno, co se dalo sehnat.“

„To si jen myslíš. Knížkám nevěř. Určitě si namlouváš, jak jsi sečtělý. Na to všechno můžeš zapomenout. Začneš znovu. Rád bych věděl, proč někdo jako ty chce být na lodi? Nevypadáš jako typický kandidát. Celé je to trochu podezřelé, ten tvůj zájem – ne? Doufám, že tě nehledá policie. Neukradl jsi něco? Nekšeftoval jsi s drogama? Nefetuješ? Přiznej se!“

Martin zaprotestoval.

„Mohlo by to mít vážné následky. Nejen pro tebe, ale i pro celou loď.“

„Říkám pravdu,“ odpověděl Martin.

Ohromila ho zvučnost Atanasiova tónu, protože ještě před minutou se mu zdálo, že nedokáže ani artikulovat.

„A vy... prosím vás, máte manželku? Nebo rodinu?“

„Námořníci nemají manželky, jen vdovy, pro které žijí a vydělávají. Děti naštěstí nemám, aspoň o žádných

nevím. A ženské najdeš v každém přístavu, jestli tě zajímá tohle.“

„Proč jste se na Dunaj vůbec vydal?“

„Abych vydělal prachy, to je jasné. Co sis myslel?“ odpověděl Atanasiu. „Jsi si úplně jistý, že chceš jít na Dunaj?“ zeptal se kapitán.

„Ano, určitě!“

„Tak to pak ano, platí. Tu máš, napij se. Na! A tykej mi!“

Nabídl mu panáka naplněného až po okraj. Martin ho vypil na ex. Nápoj ho páлил v hrdle jako oheň. Najednou měl dojem, že všechno, co se za týden o bezpečnosti na lodi naučil, v tu chvíli zapomněl.

1. Přeměna

První noc na cestě se mu několikrát zdálo o prameni Dunaje. Německé městečko Donaueschingen navštívil jedinkrát v životě. Veletok začíná jako trochu větší louže v zámeckém parku knížat z Fürstenbergu, v nádrži z bílého mramoru, která se podobá kolébce obklopené neoklasicistními sochami. Vyvěrá z jednoho západního svahu Černého lesa, zároveň i z hlubin evropských dějin. Vzniká soutokem potoků Brege a Brigach a na začátku skutečně má modrou barvu.

Podle pověsti se unaveným římským vojákům nechtělo prodírat se temnými lesy ke skutečnému prameni, který byl po staletí tajemný jako začátek Nilu v Egyptě, a tak jako pramen označili toto zvláštní místo. Tenký proud vody padá jako přízračné tekuté stříbro. Dunaj vyrazí východním směrem přes pohoří Švábská Alba, přes propustné horniny v kopcích, kde se řeka v Immingenu na chvíli ztratí do podzemí, zmizí z povrchu zemského a vynoří se až o dvanáct kilometrů dál.

Ve snu Martin naléval na pramen kupy betonu a tlačil vodu zpátky do podzemního bazénu. Ale Dunaj se nevzdal, vždy se znovu vzchopil a kryt prorazil. Přidal další vrstvu. Voda si však pokaždé našla únikovou cestu, bublala novými gejzíry, vyhazovala kameny a vymílala

cestičky, až ho celého zalila. Převaloval se na posteli, choulil se pod peřinou a každou chvíli se budil.

Vstal a pospíchal. Rychlá sprcha, obléknout se a bez snídaně na taxík. Pasažéry vyzvedával na letišti Franze Josefa Strausse v Mnichově. V hale odemkl pronajatou firemní bezpečnostní schránku. Vytáhl plakáty z kartonu a dřevěné desky a na určeném místě si postavil malý, ale i tak dost trapný uvítací pult s logem cestovní kanceláře American Danube Cruises, dceřinné společnosti American Global Cruises. Na obrázcích se šklebili důchodci omlazení grafickými programy a Dunaj majestátně protékal rozzářenou Budapeští plnou šťastných starých lidí. Tváře na plakátech vypadaly stejně přirozeně a maďarsky jako bizon uprostřed kavárny Gerbeaud.

O firmě ADC se toho už popsaly stohy, dobrého i hodně špatného. Faktem je, že na Dunaji vlastnila devět lodí, a pokud jde o luxusní třídu, celý tok ovládala. Mateřská společnost podnikala na pěti kontinentech, nejvíce se zaměřovala na generaci důchodců a ročně přepravila víc než dvě stě tisíc lidí. Patřila známé obchodnické dynastii O'Connorů z Chicaga, která se rozrostla na nadnárodní koncern a z řek vytěžila bezedné moře peněz. Správa firmy zaplnila celý mrakodrap, ale na druhou stranu vedení kategoricky odmítalo na loď přibrat jednu jedinou novou pracovní sílu. Příjmení O'Connor znali v Evropě všichni správci lodních doků a kapitáni, ale neméně silné zázemí si firma vybudovala v Číně, v Austrálii, v Egyptě i doma v USA.

V sedm ráno na začátku srpna měl Martin Roy před sebou velmi dlouhý den. Když vítal hosty, míval na sobě světlé plátěné kalhoty a košili s krátkým rukávem ve stejné barvě. Nesnášel povinnou velkou jmenovku ve zlatém rámečku ocejchovanou písmeny ADC. Oblečení

pro každou pracovní příležitost přísně určovaly firemní předpisy, ale zaměstnanci si ho museli kupovat sami.

Aby se šetřily náklady, objednávala firma zásadně nej-lacinější letenky, a tak téměř pokaždé docházelo k velkým zpožděním a ztrátám zavazadel. Cestující přilétali ze všech koutů USA. Někteří museli přestupovat třikrát čtyřikrát.

Na letišti bylo rušno. V noci totiž vypadly počítače, což zpomalilo činnost kontrolní věže a způsobilo zpoždění. I cestující, kteří by za normálních okolností neměli důvod být nervózní, ztráceli nervy, ovívali se palubními vstupenkami a novinami. Martin se snažil číst rukopis, aby využil čas, ale v tom shonu a hluku se jen těžko soustředil. Navíc musel soustavně pozorovat automatické dveře, jestli už se v dálce u výdeje zavazadel neobjevili jeho turisté. Každou chvíli se podíval na digitální tabuli. Podle plánu příletů měli ti, kteří přestupovali v Londýně na Heathrow, dorazit každou chvíli.

První den s novými cestujícími považoval za zlomový. V to ráno se Martin převtělil do svého dvojníka a zbavil se každé části své předcházející osobnosti. Za tři roky tento divadelní trik vypracoval – s pomocí firmy – téměř k dokonalosti.

Začal tím, že nasadil komerční úsměv. Potom změnil hlas, nervózní kadence se přelila do lehkosti, i roztržitost v gestech zmizela a nahradila ji ráznost a přesnost naučená na kurzech. Stal se z něho úplně jiný člověk, jednodušší, méně vzdělaný a s jinými zájmy, který téměř nečetl beletrii, miloval sport a americký rock, ze všeho nejvíc ale svou fiktivní snoubenku a rodiče, kteří najednou opět žili, člověk s dokonalou intonací, ještě američtější než americkou. Jako jednotku délky používal jen palec a míli, o naftě mluvil v galonech, o váze v librách a teplotu udával ve Fahrenheitech.

V širokých dveřích se objevili první turisté. Martinovi před očima vytanul obraz, jako když na prázdné jeviště divadla vstoupí herci a prostoru a času vdechnou život. Poznal je okamžitě. Navíc měli mnozí – jak jim doporučili už doma – kolem krku jmenovky s neodmyslitelným logem cestovky. Některé dvojice důchodců prozrazovaly svůj americký původ na první pohled, jiní se naopak snažili působit více evropsky nebo aspoň tak, jak si evropskost představovali. Starci a stařeny se křečovitě drželi vozíků vysoko naložených těžkými zavazadly.

První muž, který k Martinovi dorazil, drobný Newyorčan Erwin Goldstucker, měl vrásčitou tvář a na hlavě několik ubohých chomáčů vlasů. Zestárnul tak, že skoro zmizel, ale něco nehmatatelného mu dodávalo důstojnosti. Při chůzi si pomáhal bílou slepeckou holí.

„Dobrý den! Jménem cestovní kanceláře American Danube Cruises vás srdečně vítám na dovolené, která, věřím, bude nejkrásnější ve vašem životě. Moje jméno je Martin Roy a mám vaši cestu organizačně na starosti. Děkuji vám, že jste si vybrali naši společnost. Prosím vás o trochu trpělivosti, jen co se dostaví dost lidí do jednoho autobusu, zamíří vaše skupina na loď America!“

Další muž, Jeffrey Rose, pocházel z Michiganu a s výjimkou trsu tvrdých šedě myších vlasů uprostřed hlavy byl plešatý. Oči mu slzely a jeho tvář měla pod letištním osvětlením mrtvolný nádech. Letargické pohyby neoplývaly žádnou silou.

„Už jsme v Evropě?“ zeptal se Jeffrey.

„Přesně tak, přistáli jste v Mnichově, v Bavorsku,“ odpověděl Martin.

„Chválabohu,“ odvětil Jeffrey. „A oslovuj mě Jeffe. Tak mi říkají i u Anonymních alkoholiků.“

„Dobře, Jeffe.“

Jeffova žena Ashley musela být kdysi pěkná, ale celá se scvrkla a byla samá vráska.

„Prosím tě, pije se na té lodi?“ zeptala se Ashley.

„Myslíte alkohol? Pije,“ přiznal Martin.

„Myslela jsem si to. Ale co už, budu na manžela dávat pozor.“

„Rád vám pomůžu. S alkoholiky na lodi mám bohaté zkušenosti,“ zašeptal.

Martin zopakoval své přivítání a už se na něj valili další turisté. Náročná a zrádná práce ho čekala celý den. Pasažéři přilétali na smrt unavení, hladoví, žízniví, potřebovali na záchod, vzít si léky, a hlavně se všeho panicky báli: počasí, eura, kapsářů, nevolnosti způsobené časovým posunem...

Dva páni k pultu dorazili na invalidním vozíku a pět přišlo o berlič. Stařík Arthur Breisky dokonce potřeboval přenosnou stříbrnou kyslíkovou bombu na kolečkách, byl sám, zapaloval si jednu cigaretu od druhé, v přestávkách mezi šluky dýchal do masky a strašil okolí.

Ve stáří se všechno ošoupe do tenka. Kůže se přiznává ke způsobeným škodám, chrupavka ztrácí sílu a kosti se o sebe nebezpečně třou. Přesto staří lidé jezdí často a rádi na dlouhé dovolené, i když takový let, pobyt na lodi, přesuny autobusem, prohlídky měst a pochody by daly zabrat i mnohem mladším. Jako kdyby hroživá blízkost smrti Američany hnala do střední Evropy poznat to, co dosud neviděli. Na loď se jich vešlo sto dvacet, přičemž každý z nich za dvacetidenní cestu lodí z Řezna až do delty Dunaje v Rumunsku zaplatil přes osm tisíc dolarů.

Kdo touží vyrazit na evropské řeky jako cestující exkluzivní třídy, potřebuje hodně peněz a očekává za ně odpovídající služby. Tito lidé na dovolených zažili všechno: pláže na umělých ostrovech v Tichomoří, spaní v podmořských hotelech i lyžování na kryté sjezdovce

uprostřed arabské pouště. Američané si naplno užívají odpočinku až ve vysokém věku, do té doby tvrdě pracují. Když Evropané už jen odevzdaně čekají na smrt, obklopeni domácími zvířaty a nenávidění vlastními dětmi i sousedy, Amíci konečně vyrážejí do světa. Průměrný věk pasažérů firma vypočítala na sedmdesát tři let. Našli se však i devadesátiletí. Na první cestě měl Martin ve skupině i stoletou stařenku z New Jersey, která v průběhu dovolené zemřela, a to když se snažila dobelhat na Hlavní náměstí v Linci.

Společnost ADC se snažila na loď dostat každého, kdo měl peníze, a předběhnout konkurenci. Zaměřovala se na přesně vytipovanou klientelu, z hlediska národnosti i vkusu stejnorodou, na lidi, kteří na palubě raději četli romány Rosamundy Pilcherové nebo napínavé thrillery Toma Clancyho nebo Roberta Ludluma, než aby pořádali hromadné pitky. Poslušně následovali průvodce, zakoupili si většinu fakultativních výletů a natěšeně si odnesli všechny předražené suvenýry s obrázkem Mozarta nebo Josipa Tita.

Navzdory hospodářské krizi byly dunajské lodě ADC hlavně v létě vyprodané a na každé místo by se našly tucty náhradníků, kteří věřili ve výhodnější nabídku last minute. Firma si o zákaznících zjistila všechno. Průměrný cestující muž vážil 130 kilogramů, žena o deset míň. Když si s sebou vzali kreditní kartu, cesta se jim prodražila o třetinu. A když vzali i vnučku, tak o polovinu. Vědělo se, co a za kolik nakoupili v supermarketu dva dny před odletem, jak na tom jsou s rodinnými vazbami, jestli je jejich syn stále podvodník a nevěsta nezaměstnaná, jaké stránky na internetu čtou, kolik chipsů při jakém seriálu snědí a tak dále.

„Hej ty, vezmi nás už na loď! Na co ještě čekáme? Budu si stěžovat! Toto si vyprošuju!“ začala se rozčilovat

vat cestující Peggy, neurotická příšera, které se oči pod brýlemi zvětšily do překvapivých rozměrů.

„Ano, už chceme jet! Co to má znamenat? Za co jsme zaplatili? Abychom trčeli věčnost na letišti?“ přidávali se další.

„Prosím vás ještě o trochu trpělivosti, vážení cestující. Jen co vás bude čtyřicet, zamíříte na Americu!“ odpověděl Martin.

Vítal nové hosty, navigoval je na toalety nebo ke směr-nárnám, rozdával půllitrové lahve s minerálkou a krotil největší nespokojence. Lavičky v hale byly obsazeny do posledního místa.

Minuty čekání ubíhaly, první hodina byla pryč. To hlavní, na co Martin po celou cestu myslel. Čas se ne-zastavuje. Napočítal čtyřicátého pasažéra a pustil se do dalšího nelehkého úkolu:

„Nedaleko odtud na vás už čeká autobus.“

Halou se rozezněl potlesk.

„Hurá, konečně dovolená! Let's go! Jdeme!“

„Jak daleko? My nechceme chodit pěšky!“ řvala příšera Peggy.

„Je to blízoučko. Za tři minuty jsme tam.“

„Kdo mi vezme zavazadla?“

„Prosím vás o pozornost, toto je opravdu důležité: za kufry si každý zodpovídá sám. Proto si nic nezapomeňte. Všechny tašky s sebou! Zahajujeme společný přesun k autobusu. Opakuji...“

Zůstával klidný, protože dobře věděl, že takhle to od-teď bude pořád: mluvit bude pomalu, artikulovat zřetel-ně a se stoickým klidem xkrát opakovat každou větu – Sysifos turistického ruchu. Tak jako mytický hrdina ani on se nevzdával a po sté, někdy i po tisíci se pouštěl do plnění strohých úkonů. Vykročil, nad hlavou držel barevnou plácačku a skupina za jeho zády se pomalu da-

la do pohybu. Přejít sto metrů k parkovišti jim zabralo neuvěřitelně dlouhý čas. Oblečené měli široké tepláky a propocená sportovní trička. Na cestu si obuli široké bílé tenisky s hrubou podrážkou nebo letní pantofle. Mužům se z obezity vytvořila na hrudi mohutná prsa a na břichu veliké faldy. Každý měl na krku foťák a digitální kameru. Už na letišti ostošest fotili a natáčeli.

Při nastupování nastala strkanice o nejlepší sedadla vpředu. Američanů se zmocnila až groteskní neposednost a nervozita, změnili se v křiklouny, chovali se dětinsky a zvláště euforicky. Každý schod byl převysoko, každý držák předaleko. Nejedna krok doprovázely zoufalé stížnosti, co všechno mohlo být lepší. Martin je pouštěl jedním uchem tam a druhým ven. Když se usadili, nastoupil za nimi. Zkontroloval, jestli řidič nastavil hlasitost reproduktorů na maximum, protože několik hostů bylo hluchých jako pařez. Postavil se dopředu.

„Přeju vám šťastnou cestu, jízda bude trvat asi hodinu a půl. Heinz, váš řidič, vás bezpečně doveze do Řezna. Těším se na naše setkání na palubě lodi. Během cesty uvidíte krátkou prezentaci programu, který vás čeká. Zatím na shledanou!“

„Bye, bye, Martin! See you soon! Neodcházej!“

„Už na mě čekají vaši krajané. Mám ještě spoustu povinností. Večer budu s vámi!“

Pustil DVD, vystoupil z autobusu a těsně za ním se zavřely mohutné dveře. Nejraději by si odpočinul, ale už se valili další pasažéři. Musel se okamžitě vrátit do odletové haly.

2. Mapa

Martin se do autobusu dostal až v osm večer s poslední, třetí skupinou cestujících. Celý den byl ve stresu. Během toho blázince stihl vypít kávu akorát tak dobrou na vyvolání žaludečních vředů, sníst kalorický sendvič s kusem tvrdého sýra a zeleného listu a spolknout vitamínovou tabletu.

Do skupiny důchodců nezapadala pěkná čtyřicátnice, která se představila jako Foxy Davidsonová. Na sobě měla šaty z fialového hedvábí s překvapivě hlubokým výstřihem. Přes vysoké čelo jí padal vínově rudý pramen vlasů. Ještě před několika lety byly určitě černé. Mezi usmívajícími se rty se bělaly zuby. Voněla kvalitním parfémem, hedvábím a koženou sedačkou letadla.

Včetně Foxy už měl Martin pohromadě třicet devět pasažérů, ale chyběl poslední, čtyřicátý – Clark Collis. Že by ho tak dlouho zdrželi na pasové kontrole? Martin už začínal být nervózní. Co když se muži něco stalo? Zavolał na centrálu letecké společnosti, ale cestující let nezmeškal, musí tedy být někde v hale. Ostatní pasažéři netrpělivě přešlapovali na místě. Ani se jim nedivil, že už toužili po lodi – taky si to přál ze všeho nejvíc. Ještě jednou zavolał na dispečink, ale poradit mu neuměli. Od příletu letadla už uběhlo padesát minut. Martin měl

zatím čas vrýt si do paměti mnohé tváře a podle jmenovek si k nim přiřazoval jména.

Vtom se konečně ukázal Clark Collis. Čtyři pracovníci letiště ho nesli na speciálním sedadle pro extrémně obézní – jako afrického krále nebo spíš jako mrtvolu na márách? Majestátně trůnil a břicho mu viselo až ke kolenům. Čtyřicet párů očí si prohlíželo opozdilce. Bylo mu šedesát pět, měl oteklé tváře a miniaturní oči, které se podezřívavě dívaly na svět. Supěl a vrzaly mu klouby, asi je měl vyschlé.

Unavení pomocníci položili přenosnou stoličku na podlahu. Martin hosta přivítal a Clark mu s námahou podal ruku. Po několika zdvořilostních frázích ho Martin dle instrukcí upozornil na závažné skutečnosti:

„Milý pane Collisi, musím vám říct, že naše cesta vyžaduje kratší i delší pochody. Nevím, zda budete...“

„Neboj se, Martine, já ti nebudu dělat problémy. Chci být akorát v kajutě a vychutnat si plavbu. To je všechno. Nechystám se nikam chodit, ani se nepohnu. Se mnou nebudeš mít starosti...“

„Tak jsem to nemyslel, ale... Cením si vašeho přístupu. Děkuji vám.“

„Firma mě informovala. Slíbili mi, že budeš vstřícný.“

„Postarám se o to, abyste i v kajutě zažil skvělý program.“

Gigantické stvoření mluvilo pisklavým hlasem. Slova ze sebe Clark chrlil překotně, zřejmě proto, že vliv na tempo jeho řeči měly rychlé údery srdce.

„Milí pasažéri, můžeme vyrazit!“ zvolal Martin.

Pan Collis se s pomocí tří dospělých chlapů postavil. Vynakládal velké úsilí, aby se udržel ve vzpřímené poloze, námahou se mu chvěly nohy i tmavomodrá látka košile. Martin se bál, že se mu každou chvíli podlomí kolena. Navzdory tomu se ale Collis nezadržitelně pohy-

boval, a i když lapal po vzduchu, těžkopádně si to šinul vpřed. Při nastupování do autobusu mu pomohli spolutestující, dovnitř ho natlačili. Sotva se vecpal do dveří. Zabral dvě sedadla, bezpečnostní pás mu zapnout nešel. Martin důchodce spočítal jako učitel žáky. Pak vyrazili po Ag do Řezna.

Martin se usadil vepředu vedle řidiče, chopil se mikrofonu a čtyřicet cestujících mu naslouchalo. Lichotil jim, děkoval a chválil jejich vkus, že si vybrali cestovní kancelář American Danube Cruises, a věřil, že to zní věrohodně. Všiml si, že Foxy si sedla rovnou za něj. Když se trochu nahnul, viděl ji ve zpětném zrcátku.

„Smyslem nadcházejících dvaceti dnů není stres a únava, ale radost a uvolnění. Lidé projevují rozdílný stupeň zájmu o historii, a když něco nebude někoho zajímat, slibuju, že si ho na černou listinu nezapišu.“

Jednoduchý humor zafungoval.

„Nastanou chvíle, kdy už ani já nebudu mít chuť na další barokní kostel nebo morový sloup,“ přednášel. „Čeká nás spolu na Dunaji téměř tři tisíce kilometrů, což je asi tisíc osm set mil. Chci, abyste si cestu užili. Udělám všechno proto, abyste na tuto dovolenou nikdy nezapomněli.“

„Jaké bude počasí?“

„Máte velké štěstí. Dnes ráno jsem mluvil s kapitánem a ten mě ubezpečil, že nás v nejbližších dnech čeká krásné středoevropské léto!“

Ozval se bouřlivý potlesk. Foxy se nepřidala. Na rtech jí hrál úsměv a provrtávala ho pohledy.

„A teď je prostor pro vaše otázky. Ale samozřejmě nebudu mluvit dlouho, abyste si mohli i zdřímnout. Všechno důležité vám řeknu na lodi.“

Vstal a rozdál pasažérům minerálky. Nesnášel chození v autobuse během jízdy, ale neměl na výběr.

„Jak to, že umíš tak dobře anglicky? Firma nás ubezpečovala, že místní sice budou jazyk ovládat, ale i tak jsem se bála, že se nedomluvíme,“ zeptala se jedna žena.

Stále stejná první otázka. Odpovídal pohotově. Na odpovědi mu firma dala manuál.

„Mám angličtinu moc rád. Dlouho jsem se ji učil, ve škole, na gymnáziu i na vysoké...“

„Ty máš titul, Martine?“

„Přesně tak. Jsem magistr, což je u nás master. Vystudoval jsem italštinu a americké studie.“

To druhé si vymyslel, ale účinek byl o to silnější. Ozvalo se sborové uau i uznalá hvízdnutí. Věděl, že se zpráva mezi pasažéry na lodi okamžitě rozšíří a on si od začátku získá větší respekt.

„Jsme rádi, že nám ADC poskytla tak kvalifikovaného mladého člověka!“

„Pro ně pracují ti nejlepší. Je mi ctí, že mezi ně smím patřit.“

Vymýšlel si, až se bavorské hory zelenaly. Pouze ve střední a východní Evropě pracovali na Martinově pozici lidé s vysokoškolským vzděláním. Mezi jeho kolegy se našli jazykovědci, hudební kritici, divadelní dramaturgové i filozofové.

„Kolikrát jsi už cestu absolvoval?“

„To ani neumím spočítat, mnohokrát,“ zalhal.

V katalogu představovala trasa nový produkt a pro všechny zúčastněné novou zkušenost – především v závěru plavby. Až do delty se dosud s ADC necestovalo.

„Baví tě tato práce? S naší generací to někdy musí být těžké!“

„To vám řekl kdo? Tomu nemůžu uvěřit... Ale vážně – až zanedlouho uvidíte všechnu tu krásu a okouzlující města, hrady, až uslyšíte nové jazyky, pochopíte, že určité věci člověka nezačnou nudit nikdy. Na Dunaji je stále co objevovat.“

Unavení cestující se uvelebili na sedadlech, pokoušeli se najít nejlepší polohu pro nohy a podřimovali. Občas ještě padla otázka, Martin odpověděl a pak potichu pustil hudbu. Na pár minut si od hostů oddychne. Otevřel autoatlas a sledoval v něm cestu.

Martin měl od dětství vášnivě rád mapy. Celé hodiny se na ně vydržel dívat a z toho objevitelského dobrodružství se mu točila hlava. Každá krajina měla jinou barvu, červenou, hnědou, zelenou a vody modrou. Mučila ho touha po všem vzdáleném. Prstem putoval po neprobádaných končinách, a když uviděl nějakou, která vypadala obzvláště lákavě – což byla skoro každá – zapíchnul do ní prst a řekl: Až vyrostu, pojedu tam.

Dunaj připomínal dlouhatánského hada s hlavou v Černém moři, s tělem rozloženým přes celý kontinent a s úzkým ocasem, který se ztrácel v Černém lese. Řeka ho fascinovala. Tam se musí dostat! Jednou to vyjde, hop nebo trop. Ten had ho hypnotizoval již tehdy.

Už jako dítě si rád četl na břehu Dunaje. Představoval si, že se to okolo něj hemží postavami z knih – dušemi zesnulých lodníků, námořníky s hákem místo ruky, stíny oběšenců na stožárech, šílenými kapitány, krvelačnými piráty a opuštěnými novorozenci v kolíbkách. V dunajských příbězích nebyla nouze ani o strašidla a duchy, kteří přicházeli v hrůzostrašných podobách a unášeli lidi do neznámých podvodních pekel; vodníci s oblibou topili děti. Snil o tom, že se nedaleko ozývají truchlící matky a manželky, topící se křičí, pláčou opuštění kojenci a řeka jejich noční kvílení pohlcuje.

Autobus vjel po sto patnácti kilometrech do poslední zatáčky. V dálce už byl vidět starý dunajský most. Řeka pohltila tři malé přítoky: Laaber, Naab a Regen. Řezno drží primát v počtu čtyř řek.

„Vážení cestující, zanedlouho společně nastoupíme na loď. Když se podíváte předním oknem, uvidíte Du-